بسم الله الرحمن الرحیم

In the name of Allah, the compassionate, the merciful

به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه : سبحانی تبریزی، جعفر، ۱۳۰۸ - Sobhani Tabrizi, Jafar, 1929-
عنوان قراردادی : خاتمیت از نظر قرآن و حدیث و عقل .سندی
عنوان و نام پدیدآور : ختم نبوت، قرآن، حدیث ۽ عقل جی نگاهم / تالیف جعفرسبحانی؛ سندیکاتورنائی علی رند.
مشخصات نشر : قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۴۴ ق.= ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : ۱۶۶ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۲۱۶-۰
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : زبان: سندی.
موضوع : نبوت / Prophecy؛ نبوت -- احادیث / Prophecy -- Hadiths
نبوت -- جنبه‌های قرآنی / Prophecy-- Qur'anic aspects
نبوت -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها / Prophecy -- Questions and answers
شناسه افزوده : رند، نائی علی، ۱۳۵۷-، مترجم
شناسه افزوده : جامعة المصطفی ﷺ العالمیة. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده : Almustafa International Translation and Publication centerAlmustafa International University
رده بندی کنگره : BP۲۲۱/۲
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۳
شماره کتابشناسی ملی : ۹۱۴۲۰۹۰
مرجع تولید : مجتمع آموزش عالی فقه
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است
BP1514

ختم نبوت، قرآن، حدیث ۽ عقل جي نگاهه ۾

تاليف: آيت الله شيخ جعفر سبحاني (دامت برکاته)

سنڌيڪار: نائي علي رند

چاپ اول: ۱۴۰۱ش / ۱۴۴۴ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ **شمارگان:** ۵۰۰ **قیمت:**

Distribution Centers

➤ Al-Mustafa Translation and Publication Center, 18th alley corner, Western Mu'allim St., Qom, Iran
Tel: +98 25 37836134
Fax: (Ex.105) 025 37839305

➤ Al-Mustafa Translation and Publication Center, Sālāriya Three Ways, Mohammad Amin Boulevard, Qom, Iran
Tel: +98 25 32133106

pub_almustafa pub-almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

Thanks are due to those who assisted us in making this work available

Publication manager: Mustafa Noubakht

Production manager: Jafar Qasimi Abhari

Printing and publication supervisor: Ayyub Jamali

All rights reserved

مرڪز بين المللی
ترجمه و نشر المصطفیٰ

ختم نبوت، قرآن، حديث ۽
عقل جي نگاهه ۾

تاليف: آيت الله شيخ جعفر سبحاني (دامت برڪاته)
سنڌيڪار: نائي علي رند

ناشر پاران

عظيم اسلامي انقلاب جي ڪاميابي ۽ رابطن جي جهاني ٿيڻ ڪان پوءِ، انساني علوم جي ميدان ۾ نوان نوان سوال ۽ شڪ شبها مسلمان مفڪرن آڏو پيش ٿيڻ شروع ٿيا آهن، جيڪي هن زماني ۾ حڪومت لاءِ سنگين ذميواري جو سبب بڻجي رهيا آهن. اهو زمانو جيڪو ملڪن جي همہ گير سرپرستي ڪرڻ ۾ دين ۽ سنت جي پابندي ڪي تمام سخت بڻايو ڇڏي. ان ڪري اڄ ڪلھ جون تحقيقون جامع، منظم، ديني ميدان ۾ ڪارائتيون، دنيا جي معتبر معيارن ۽ خالص ۽ اونهي فڪرن تي مشتمل هجڻ گهرجن ۽ ديني ميدان ۾ تحقيق ڪندڙ حضرات جي فڪري ۽ تربيتي انحراف ڪان روڪتام، هڪ اهم ڪم جي عنوان سان ۽ هن شجره طيبہ جي باني حضرات خاص طور تي عظيم اسلامي انقلاب جي باني امام خمينيؒ ۽ رهبر معظم انقلابؒ جي خاص عنايت تحت هجي.

ثقافتي ۽ رابطاتي ميدانن ۾ مغرب جي ثقافتي تسلط جي پکڙجڻ ۽ انهن جي جهاني ٿيڻ جي اها تقاضا آهي تہ هن مسئلن ۾ دلچسپي رکندڙ حضرات ۽ شاگرد، بلند فڪرن ۽ قيمتي معيارن ڪان آگاھ ٿين ۽ اهو ڪم اسپيشل سبجيڪٽن ڪي وجود ۾ آڻڻ، نون ۽ بي نياز ڪندڙ مواد ڪي تدوين ڪرڻ، تعليم ۽ شاگردن جي لاءِ آماده ٿيل تربيت جي دامن ڪي وسعت ڏيڻ سان ئي پڄاڻي تي پهچندو. اها مهم ڪڏهن بنيادي مسئلن ڪي چيڙڻ ۽ ڪڏهن اسپيشل مواد ڪي تدوين ڪرڻ سان سجاتي وڃي ٿي تہ ڪڏهن وري علمي بحثن ڪي آسان ۽ عام فهم زبان ۾ سهيڙڻ سان سامهون اچي ٿي.

تعليمي مرڪز رڳو منظم، قانوني ۽ جديد طرز مطابق تعليمي نظام جي سائي هيٺ ئي پروان چڙهي سگهن ٿا. سڪيا جي مواد ۽ تعليمي ۽ تحقيقاتي طريقہ ڪارن تي نظر ثاني ڪرڻ ۽ انهن ڪي جديد دور جي تقاضائن مطابق پيش ڪرڻ پڻ ان نظم ۽ نواڻ ۽ نتيجي طور تعليمي ۽ تحقيقي مرڪزن جي علمي ترقي جو سبب ٿئي ٿو.

”جامعہ المصطفیٰ ﷺ العالميہ“ (المصطفیٰ ﷺ انٽر نيشنل يونيورسٽي) قم المقدس ان اهم ڪم جو حصو بڻجي، غير ايراني طالبعلمن جي تعليم ۽ تربيت جي عظيم ذميواري سنڀاليندي مناسب تعليمي مواد جي تاليف ڪي پنهنجو مقصد بڻايو آهي ۽ ديني علوم جي مختلف سبجيڪٽن ۾ درسي مواد ڪي لکڻ ۽ نشر ڪرڻ ان مهم جو نتيجو آهي.

انٽر نيشنل المصطفیٰ ﷺ

ترجمہ ونشر مرڪز

فهرست

سنڌيڪار پاران ٻه اکر ـــــــــــــــــــــــــــــــــــ ٩

سيني شريعتن جو بنياد هڪ ئي آهي ـــــــــــــــــــــــــــ ١١

هن مطلب جي وضاحت ـــــــــــــــــــــــــــــــــــ ١١

خاتميت (ختم نبوت) قرآن جي نگاهه ۾ ـــــــــــــــــــــــ ١٧

پهرين آيت: ـــ ١٧

مطلب جي وضاحت ـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ ١٧

«خاتم النبيين» ۾ «خاتم» لفظ جي ادائيگي جو طريقو ـــــــــــ ١٨

خاتم جي معنيٰ دانشورن جي گفتار ۾ ـــــــــــــــــــــــ ٢٠

هڪ غلط فڪر ــــــــــــــــــــــــــــــــــــــ ٢٥

ان غلط فڪر جو جواب ـــــــــــــــــــــــــــــــــ ٢٦

هن آيت جي باري ۾ هڪ ٻيو غلط فڪر ـــــــــــــــــــ ٢٨

ٻئي فڪر جو جواب ـــــــــــــــــــــــــــــــــــ ٢٩

حقيقت جي تحريف ـــــــــــــــــــــــــــــــــــ ٣١

پيغمبر اسلام ﷺ جي خاتميت تي قرآن مان ٻيءَ گواهي ـــــــــــ ٣٤

هڪ سوال جو جواب ـــــــــــــــــــــــــــــــــ ٣٦

پيغمبر اسلام ﷺ جي خاتميت تي قرآن مان ٽين گواهي ـــــــــــ ٣٩

پيغمبر اسلام ﷺ جي خاتميت تي قرآن مان چوٿين گواهي ـــــــــ ٤١

پيغمبر اسلام ﷺ جي خاتميت تي قرآن مان پنجين گواهي ـــــــــ ٤٢

ختم نبوت، حديثن جي نگاهه ۾ ـــــــــــــــــــــــــــ ٤٥

ختم نبوت جي سلسلي ۾ پيغمبر اسلام ﷺ جا فرمان ـــــــــــــ ٤٥

ختم نبوت جي سلسلي ۾ حضرت بيبي فاطمہ زهرا عليها السلام جا فرمان ـــــ ٦١

ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام حسن عليه السلام جا فرمان ـــــــــــ ٦٢

ختم نبوت امام زين العابدين عليه السلام جي دعائن جي روشني ۾ ___ ٦۴
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام محمد باقر عليه السلام جا فرمان ___ ٦۵
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام جعفر صادق عليه السلام جا فرمان ___ ٦٦
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام موسىٰ ڪاظم عليه السلام جا فرمان ___ ۷۴
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام علي رضا عليه السلام جا فرمان ___ ۷۵
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام محمد تقي عليه السلام جا فرمان ___ ۷۹
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام علي نقي عليه السلام جا فرمان ___ ۸۰
ختم نبوت جي سلسلي ۾ امام حسن عسڪري عليه السلام جا فرمان ___ ۸۰
ختم نبوت جي سلسلي ۾ حضرت امام زمان عجل الله تعالیٰ فرجه الشريف جا فرمان ___ ۸۱
ڪجهه اعتراضن جا جواب ___ ۸۹
ويهين صديءَ جا «آئيديا ليسٽ _ idealistes» ___ ۸۹
ڪجهه بي بنياد اعتراض ___ ۸۹
پهريون اعتراض ___ ۹۰
جواب ___ ۹۰
اسان جي ڳالهه لاءِ قرآن منجهان شاهدي ___ ۹۵
انهن آيتن جو متن ___ ۹۵
ساڳئي اعتراض جو ٻي صورت ۾ جواب ___ ۹٦
ٻيو اعتراض ___ ۱۰۲
جواب ___ ۱۰۳
ٽيون اعتراض ___ ۱۰۵
جواب ___ ۱۰٦
چوٿون اعتراض ___ ۱۰۷
جواب ___ ۱۰۸
امت جي ٻي معنىٰ ___ ۱۱۲
هڪ سوال ___ ۱۱۵
پيغمبر اسلام ﷺ کان نقل ٿيل حديث جي چند ڇاڻ ___ ۱۱۵
پنجون اعتراض ___ ۱۱۸
اعتراض جو جواب ___ ۱۱۹
پهرئين نڪتي جي باري ۾ چونداسين: ___ ۱۱۹
ٻئي نڪتي جي ڪمزوري ___ ۱۲۰
ٽئين نڪتي جي ڪمزوري ___ ۱۲۱
چوٿين نڪتي جي ڪمزوري ___ ۱۲۱
پنجين نڪتي جي چند ڇاڻ ___ ۱۲۱

چهون اعتراض ____ ١٢٢
جواب ____ ١٢٢
ڪجھ علمي، اجتماعي ۽ فلسفي سوالن جا جواب ____ ١٢٤
پهريون سوال ____ ١٢٥
تبليغي نبوت چو پڄاڻي تي پهچي چڪي آهي؟ ____ ١٢٥
سوال جو جواب ____ ١٢٥
شيعن طرفان امام معصوم جو الله سائين پاران مقرر ٿيڻ جون دليلون ____ ١٢٦
هن سوال جو جواب ____ ١٣١
ذڪر ٿيل سوال جو ٻيو جواب ____ ١٣١
ٻيو سوال ____ ١٣٤
نبوت معنوي فيض آهي، تہ پوءِ انسانن جي لاءِ چو ان کي روڪيو وجي؟ ____ ١٣٤
جواب ____ ١٣٤
روشن گواھ ____ ١٣٩
ٽيون سوال ____ ١٤٠
جواب ____ ١٤١
چوٿون سوال ____ ١٤٣
ناپائيدار معاشري کي ثابت ۽ پائيدار قانونن سان ڪيئن هلائي سگھجي ٿو؟ ١٤٣
چوٿين سوال جو جواب ____ ١٤٣
ان ڳالھ جي وضاحت: ____ ١٤٤
ناپائيدار قانون ____ ١٤٥
پنجون سوال ____ ١٤٧
جواب ____ ١٤٨
بي نياز ۽ وسيع پيماني تي قانون سازي ____ ١٤٨
١_عقل جو حڪم ____ ١٤٨
٢-شرعي حڪم، مصلحت ۽ مفسدي جي تابع هوندا آهن ____ ١٤٩
مصلحتن ۽ مفسدن جي پيروي جا بہ نتيجا آهن ____ ١٥١
٣_ڪلي ۽ جنرل اصول ____ ١٥٢
۴_حڪمن کي استنباط ڪرڻ ____ ١٥٣
۵_اسلامي حڪمران جا اختيار ____ ١٥٥
١_دين اسلام هڪ جامع آئين آهي. ____ ١٥٧
٢_اسلام ۾ ظاهر ۽ صورت تي نگاھ نہ ڪئي وئي آهي. ____ ١٥٨
٣_حاڪم ۽ ڪنٽرول رکندڙ قانون ____ ١٥٩
ڳجھي ڳالھ ____ ١٦٠
مددي ڪتاب ____ ١٦٣

سنڌيڪار پاران ٻه اکر

جڏهن ڪان الله سائين جي وشال ڌرتي جي سيني تي سندس خلقيل خليفو حضرت آدمؑ پنهنجي خاڪي مجسمي مٿان خدائي روح جو ويس پهري، ملائڪ جو مسجود بڻيو، تڏهن ڪان ئي انسانيت جي عظمت ملائڪن اڳيان نروار ٿيڻ لڳي ۽ بشريت جي بابي خدائي خلافت جو لباس زيب تن ڪري، پالڻهار جي پيغام جي پرچار شروع ڪئي. اهو خلافت جو سلسلو نبوت جي رنگ روپ ۾ حضرت شيث ڪان پوءِ پاڪيزه نسلن ۽ پشتن مان ٿيندو هڪ اهڙي مرڪزي نڪتي تي اچي پهتو، جنهن لاءِ خطاب ٿيو: ﴿ما كانَ مُحَمَّدٌ أَبا أَحَدٍ مِنْ رِجالِكُمْ وَ لكِنْ رَسُولَ اللّٰه وَ خاتَمَ النَبِيّينَ﴾ (سورت احزاب، آيت ۴۰). (منهنجو محبوب) محمدﷺ ڪنهن مرد جو پيءُ ناهي، پر هو الله جو رسول ۽ نبين جي سلسلي کي پڄاڻي تي پهچائيندڙ آهي. ۽ وري ان آفاقي انسان جي تعارف ۾ ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (سورت انبياء، آيت ۱۰۷) جو دل نشين قرآني پيغام دلين مٿان سندن پيغام جي ابديت جا هوڪا ڏيڻ لڳو، تنهن ڪان پوءِ هيءُ سلسلو عالم انسانيت کي اهو سنيهو سُهائي رهيو هو ته هيءُ پيغبر ابدي ۽ سندن پيغام هميشه رهڻ وارو آهي. هن ڪان پوءِ نبوت جو سلسلو پڄاڻي تي پهچي چڪو، نه ڪانئن پوءِ ڪو نبي ايندو ۽ نه ئي ڪو رسول. ان ڪان پوءِ سندن ٻارهن جانشين هڪ هڪ ٿيندا هڪبئي جي پنيان ايندا رهندا. جڏهن ڌرتي جي گولي کي ڏاڍ ۽ جبر هر طرف کان وڪوڙي ويندو ته سندن ئي نسل مان سندن همنام هڪ آفاقي انسان جو ظهور ٿيندو، جيڪو زمين جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ عدالت جا ڏيئا ائين روشن ڪندو، جو ڪٿي به ظلمت جو نانءُ نشان به نه ملندو. خاتم النبيين حضرت محمد مصطفیٰﷺ جن ڪان پوءِ هيءُ سلسلو ايڏي احسن انداز ۾ هلندو رهيو، پر ڪجھ سازشي عناصر جن پيغمبر اسلامﷺ جي جاوداني پيغام کي سندن بي بنياد ۽ غلط هدفن لاءِ هاڃو پئي سمجهيو، تن ان کي مٽائڻ لاءِ هندوستان ۽

پاڪستان جي سرزمين تي قاديانيت ۽ ايران ۾ وري بهائيت جي نالي هڪ نئون ڊرامو رچايو. ٻن نالن سان هڪ ئي هدف لاءِ ڪم ڪندڙ ان ٻن سلسلن اهڙي مقدس عقيدي کان مسلمانن جو رخ موڙڻ لاءِ قرآن جي آيتن جو غلط تفسير ڪري ۽ ٻيا ڪوڙا قول قرار ڏئي سندن تبليغ جو سلسلو شروع ڪيو. ان وقت کان ئي ان جي مقابلي لاءِ پوري دنيا ۾ ڪيترن ئي علماء، اهل فڪر ۽ دانشور حضرات سندن اٽڪ ڪوششون شروع ڪري ڇڏيون، جيڪي اڄ تائين جاري آهن، پر اڃا بہ دشمن اسلام عناصر دنيا جي مختلف ملڪن ۾ پنهنجا حربا هلائي مسلمانن جي فڪر کي خراب ڪرڻ ۾ ڪوشان آهن. علماء ۽ دانشور حضرات جي ڪوششن جي سلسلي جي هڪ ڪڙي زير نظر ڪتاب بہ آهي، جيڪو قم المقدس ايران جي برجستہ مجتهد آيت الله العظمیٰ جعفر سبحاني (دام ظلہ العالي) جي اٽڪ قلمي ڪاوش «خاتميت از نگاه قرآن، حديث و عقل» جو سليس سنڌي زبان ۾ ترجمو آهي. مولف محترم پيغمبر اسلامﷺ جي ختم نبوت تي قرآن ۽ حديث ذريعي بهترين دليلون پيش ڪيون آهن، ان کان پوءِ ختم نبوت تي ٿيندڙ مختلف اعتراضن جا تمام عقلي ۽ منطقي انداز ۾ جواب پيش ڪيا آهن. ڪتاب جي مطالعي مان ئي معلوم ٿيندو تہ مولف محترم ان ڏس ۾ پنهنجي جان کي ڪيترو جوکي ۾ وجهي هيءُ ڪتاب لکيو آهي. الله سائين کان دعا آهي، تہ سندن سايو هميشہ اسان جي مٿان باقي رهي.

هتي هيءَ ڳالهہ نهايت ئي قابل ذڪر آهي تہ جامعة المصطفیٰ العالميہ قم المقدس جي تحقيقاتي بورڊ طرفان پهرئين مرحلي ۾ زير نظر ڪتاب جي ترجمي جي پيشڪش رڳو دنيا جي ٻن زبانن لاءِ ڪئي وئي، انهن مان هڪ سنڌي زبان جو نالو بہ هو، جيڪو ڪم بنده حقير کي سونپيو ويو. اهڙي اهم ڪتاب جي ترجمي لاءِ اهڙي اهم اداري طرفان سنڌي زبان ۾ ترجمي لاءِ پيشڪش بہ اسان جي قوم ۽ زبان لاءِ ڪنهن فخر کان گهٽ ناهي. ان ڏس ۾ قم المقدس ۾ سنڌي زبان جي ترقي لاءِ جاکوڙيندڙ سنڌ واسي فاضل طالبعلمن جون ڪوششون قابل قدر آهن. ان ڪتاب جي ترجمي جي سلسلي ۾ بنده حقير، جامعة المصطفیٰ العالميہ ۽ مدرسہ حجتيہ جي تحقيقاتي بورڊ جي مسئولين جو نهايت ئي دل جي گهراين سان شڪر گذار آهيان، جن هن ڪتاب جي ترجمي جي ذميواري بنده حقير مٿان سونپي. ڪتاب جي ترجمي ۾ ڪافي ڪوشش ڪئي وئي آهي، پر ان جي باوجود ڪٿي ڪا اوڻائي ڏسڻ ۾ اچي تہ ضرور آگاهہ ڪندا.

والسلام
نائب علي ڪميلي
حوزه علميہ قم المقدس